

siyanür barajını özelleştirme ve kar hırsı çökertiyor

Kütahya'da faaliyet gösteren ETİ Gümüş A.Ş'nin siyanür barajındaki çökme özelleştirme sonrası kapasitesinin iki katına çıkarılmasından kaynaklanıyor. Kütahya ve Eskişehir'i tehdit eden felakette son set de yıkılırsa felaket Karadeniz'e kadar yayılabilir. Yaklaşan yağmur da endişe yaratıyor.

Kütahya'daki Eti Gümüş Madeni işletmesinin dev siyanür havuzunda cumartesi günü meydana gelen çökme, endişe yaratmaya devam ediyor. Çevre Mühendisleri tesislerin Porsuk Çayı'na 30 kilometre uzaklıkta olduğunu, barajın çökmesiyle 25 milyon metreküp siyanürlü suyun Porsuk Çayı'na karışacağını söyledi: "Tehlike çok büyük. Porsuk Çayı güzergâhında bulunan Kütahya ve Eskişehir'i büyük tehdit bekliyor. Ardından Porsuk, Sakarya ile

birleşiyor. Karadeniz'e döküldüğü yere kadar bu tehdit devam ediyor."

Kütahya'ya bağlı Gümüşköy yakınlarında ETİ Gümüş AŞ'de meydana gelen kazada, siyanür barajları yıkılma tehdidi ile karşı karşıya kaldı. Yaklaşık 25 milyon metreküp siyanürlü suyun tutulduğu ve 4 bölümden oluşan barajlarda, ikinci ve üçüncü bölümleri ayıran set de yıkıldı. İkinci ve üçüncü bölümdeki sular dördüncü bölüme geçti ve siyanürlü suları bir sette tutmaya başladı. Eğer bu set de yıkılırsa Türkiye'de çok büyük bir çevre felaketi yaşanacak.

ÖZELLEŞTİRME ÇÖKERTTİ

Köylüler, 2004'te özelleştirilen tesislerde üretim kapasitesi artınca çökme olduğunu belirtiyor. Jeoloji Mühendisi Tahir Öngör de "Burası 2004'te özelleşti. 2 yıl sonra işletme kapasiteyi 2 katına, yılda 60 tondan 135 tona çıkardı. Atık miktarı 2 katına çıktı. Havuzu enine büyütemeyecekleri için seddenin üzerine toprak yığarak derinliği arttırdılar. Bu da baskıyı arttırdı. Köylüler 3 yıldır buranın sızdığını şikâyetçiydi. Göçmenin nedeni budur" diye konuştu.

MACARİSTAN'IN 25 KATI

Çevre Mühendisleri Odası Genel Sekreteri Hasan Şevki Çiftçi, karşı karşıya kalınan tehlikeyi şöyle anlatıyor: "Macaristan'da 1 milyon metreküp alüminyum cevheri barajı yıkarak çevre felaketine sebep oldu. Kütahya'da ise 25 milyon metreküp siyanürlü su bulunuyor. Alüminyum cevheri de çok tehlikelidir ancak siyanür daha tehlikeli bir maddedir."

Peki böyle bir felaket yaşanır mı, bölge bundan nasıl etkilenir, sınırları nereye kadar uzanır? Bu soruya Çiftçi karamsar bir yanıt verdi: "Bu bölgede en kritik nokta Porsuk Barajı. Baraj, tesislere 27-30 kilometre uzaklıkta. Tesis, barajın su toplama havzasında bulunuyor ve baraj ile tesis arasında bir vadi uzanıyor. Eğer 4. set de yıkılırsa, siyanürlü sular saatler içinde baraja ulaşır. Porsuk, Sakarya Nehri ile de birleşiyor. Sakarya ise Karadeniz'e dökülüyor. Porsuk Barajı

yoluyla, siyanürlü suyun Karadeniz'e kadar ulaşması içten bile değil."

TARIM VE İNSANLAR ÖLÜR

Çiftçi, böyle bir kazanın olması durumunda ne kuyu sularının kullanılabileceğini ne de tarım ürünlerinin tüketilebileceğini söyledi: "Siyanür çok tehlikeli bir madde. Eğer bir insan 8 miligram/litre oranında siyanür alırsa zehirlenir. Bir litre suda 0,05 miligram siyanür varsa, bu da zehirli su kabul edilir. Böyle bir durum Türkiye için felaket olur."

Çiftçi, 4. setin de hemen kuvvetlendirilmesi gerektiğini söyledi: "Felaketin yaşanmaması için hemen 4. seddenin yıkılma tehlikesi ortadan kaldırılmalı ve güçlendirilmeli. Ayrıca siyanür zehirlenmelerine karşı panzehir iğneler bulunuyor. Her ihtimale karşı bu iğneler bölgeye sevk edilmeli. Önlem olarak da yakındaki köyler bir an önce boşaltılmalı."

'HEPSİNİ KONTROL EDEMİYORUZ'

Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu, yaşanan olayların üçüncü gününde geldiği Kütahya'da ilk olarak Vali Kenan Çiftçi'yi ziyaret etti. Eroğlu, Bakanlık ve DSİ Genel Müdürlüğü uzman ekiplerinin de katıldığı Valilik'teki toplantıda Eti Gümüş A.Ş.'deki gelişmeler ve çalışmalarla ilgili bilgi aldı. Eroğlu burada yaptığı açıklamada, "Devlet olarak inceliyoruz ama hepsini derinlemesine girmemiz mümkün değil. Bu konuda bütün işletme sahiplerine, bilhassa zehirli ve zararlı atıklarla çalışan fabrikaların müdürlerini, yönetim kurulu başkanlarını, sahiplerini ikaz ediyorum. Çünkü bu tür konularda cezaları çok ağır. Olay olduktan sonra para cezasının dışında hapis cezası dahi var. İşletmelerini zaman zaman kontrol etsinler, tedbirler alsınlar, rica ediyoruz. Başbakanımız kadro konusunda sorunumuzu çözdü, Haziran ayından itibaren yeni personel alacağız" dedi.

ÜRETİM DURDURULDU

Üretimin durdurulduğu tesislerde bulunan 4'üncü baraj setinin 1.5 metre yükseltilerek siyanürlü suyun bir kısmının buraya verileceği, yapımına başlanan 5'inci barajın tamamlanmasının ardından da siyanürlü suların buraya aktarılacağı bildirildi. Eroğlu, "Tüm

tedbirler alındı ve her şeyi planladık. Şu anda havuzların dışına hiçbir yerde sızıntı, siyanürlü atık karışması söz konusu değildir. Havuzların arasında, kendi içinde olan bir problemdir. Bunu özellikle bir kez daha belirtiyorum; Dışarı bir gram dahi sızma yoktur" dedi.

Meteoroloji yetkilileri de önümüzdeki çarşamba, perşembe ve cuma günleri bölgede yağış beklendiğini açıkladı. Yağışın siyanür havuzlarında tehlike yaratabileceği, setlerde yine çökmelerin oluşabileceği öne sürülüyor. Eti Gümüş A.Ş.'de daha önce yapımına başlanan 5 nolu yeni baraj havuzu inşaatının DSİ 3'üncü Bölge Müdürlüğü kontrollüğünde yürütüleceği açıklandı. Kütahya Valiliği'nden yapılan açıklamada, üretimin durdurulduğu tesislerde bulunan 4'üncü baraj setinin 1.5 metre yükseltilerek siyanürlü suyun bir kısmının buraya verileceği, 5'inci barajın tamamlanması halinde de siyanürlü suların buraya aktarılacağı bildirildi. Tesislerde ise dün sabah saatlerinden itibaren iş makineleriyle yapılan çalışmaların hızlandırıldığı gözlemlendi.

EN KÖTÜ DURUM SENARYOSU

Yaşanabilecek en kötü durum senaryosu yıllardır siyanürlü madencilikle ilgili araştırmalar yapan Jeoloji Mühendisi Tahir Öngöre şöyle tarif ediyor: "Son set yıkılırsa çamur ilk etapta 2-3 km. boyunca tarlaları kapsar. Çamuru ıslah etmek mümkün değil. İncecik öğütülen ağır metaller kanser yapıcı maddeleri yayacak. Atık ilk olarak 5 km kuzeye ve 12-13 km doğudaki Enne Barajı'na ulaşır. Enne Barajı'nda bileşikler çökertilmeye çalışılır.

Atıklar 2. derecede Porsuk Barajı'na ulaşacak. Porsuk Çayı'na ulaşması 1 hafta, 1 ay belki de 2 yıl alabilir. Porsuk Barajı kritik. Çünkü Eskişehir'in içme suyunu sağlıyor. Barajın dip tortuları içinde ağır metal zenginleşmesi olur.

Porsuk Barajı'ndan sonra da daha da seyreterek ilerler. Sakarya Nehri'ne ve dolayısıyla Karadeniz'e ulaşabilir. Bölgede çayların sayısız yan kolları var. Uzun vadede Eskişehir ve Kütahya'nın kuzey yerleşimleri tehlikede. Boşalacak olan şeyin büyük kısmı çamur. Çamur baraja gelmeden tarlalara, dere yataklarına yayılacak. Ancak içindeki ağır metaller ve siyanürün yaptığı bileşikler tekrar tekrar yıkanarak yeraltı ve yüzey sularına yayılacak. Adından ötürü siyanür öne çıkarılıyor. Ancak çamurda daha tehlikeli ağır metaller var.

Çamurun yayıldığı yerde kayalar geçirirse ağır metaller hızla yeraltı suyuna karışacak. Ya da tarımsal toprağın gözeneklerine inecek. Bitkiye ulaşacak, bitkiyi yiyen, kuşa, tavuğa, ineğe geçecek. Bu durumda akacak sudan hayvanların içmemesi gerekir. Bitkilerin kullanılmaması lazım."